

INNHold

UNDER FREMMED STYRE

I

SKUMRINGSTID (1320–1536)

DET KOM ET SKIP TIL BERGEN I 1349	15
Med døden om bord	16
Nikolas Plogpennings skjebne	19
Loppene sprer død	23
I utkanten av bygda	25
«Dødt folk å bære til jorden»	26
Sagnene forteller	29
«Må den hellige Anna hjelpe oss»	32
Gaver til kirken	36
«Jeg har syndet, min åndelige far»	38
Memento mori!	40
Tre hundre år med pestbølger	41
Sotten snauer to dalfører	43
Etter katastrofen	45
Krise før pesten?	48
Da stormenn ble bønder	50
Bygdefolk styrer seg selv	52
Språket og ordene endrer seg	54
INNVANDRERNE	58
En fortvilet syttenårig dronning	58
Hansaens menn	64
Oppbrudd i Bergen!	72
Uviljen mot de tyske menn	79

Billedstrømmen fra Tyskland 82
Innvandrerne bringer med seg ny kunnskap 85
En viljesterk ungjente 90 Dødens høst 93
Statskuppet i 1388 96
Dronnings list og stormenns drømmer 101
En krank skjebne for unionen 106
Historien om Kristian II og hans elskede Dyveke 108

I GODE OG ONDE DAGER 116
Forliset ved Røst 116 I paradiset's første krets 120
Den sjalu ektemannen 124 Nakenhet og skam 128
Jomfruære og kyskhets 132
Balladen om Margjit og Targjei 138
O, du syndefulle Bergen! 141 Noen «djevelens kropper» 144
Drapsmanns ære, tyvs skam 146

II

DEMNINGSTID OG MØRKE SINN

(1536–1700) 153

REFORMASJONEN 155
Opprøret i Seljord 156 «Vi fattige menn bekjenner» 159
Langsomt flytter makten seg 160
En ville gi evangeliet ny kraft 163
De gamle skikkene lever 171
Det levende ordet, den sterke sangen 174
En visitasreise i 1594 178
Det er nok av herremenn å slå i hjel 182
Opprøret mot Ludvig Munk 184
Denne grusomme og farlige tid 189

EN VEVNAD AV TRE, MALM OG FISK 193
Merkantilismen vokser fram 194
Sølvets glans, jernets kraft 199

En norsk handelsflåte tar form 202
Nye byer kommer til 204
Myndighetene regulerer handelen 206
Hjelp i nøden, lenker i fred 208
En uslukkelig pengetørst 211
Bøndene taper, Norge også? 213

KRISTIANS TID 218

Festen i apotekergården 218
Nicolaus de Freundts heldige bevilling 224
Kristian – formynderen 226 Her skal byen ligge! 232
Vekke alle bergets slumrende ånder 235
Bondesoldatene som nektet å marsjere 236
Kongens styrende hånd 243
Bordet dekkes til sorg og fest 246

SKJEBNER OG MENNESKER I EN NY TID 251

Et bruk på Jæren 251 Hjemmet skifter ham 256
Ut og søke tjeneste 257 Kristoffers skam 260
Gründeren Jørgen Thor Møhlen 261
De seilte fra Helgelandskysten 263
Forlis og nød 269 Styringsformene forandrer seg 271
Stattholderen – den som styrte landet 275
Eneveldet seirer 278 En soldat vender hjem 283
En jente å danse med 288 Barnedrapet 290
Dommen 292

I DEMONENES RIKE 301

Karen trollkvinne 301 Trollkvinnenens admiral 307
Harme kvinner i opprør 310
En mørk historie om forgjøring 313
Marit Bjørdals mangeårige mareritt 316
Slutten på skammen 321

EN PRESSET KULTUR 324
Brødrene Biørnson i Jøkelfjord 325 Samene i Neiden 330
Noaiden Kvive Baardsen 335 Kvenene kommer 339
Norges første trykte ABC 343

III

DOG VAAGNE VI VEL OP EN GANG
(1700-TALLET) 347

FORLISET 349
Gammel kriger i konvoi 349
Mange av mennene døde om bord 354
Mat og drikke 356 Gud og kongen straffet 357
På sjøen skjer det så mangt 358
Uværet kommer 361 Siste reis 365

HERSKAP OG HUSMENN 369
Kriseårene kommer 369 Staten griper inn 372
Skogens gull 375 Skipsfarten opplever gylne tider 377
Christian Colbjørnsen ville sikre bøndernes interesser 379
«Han kan nyte og bruke den ovenmeldte plass» 381
En hær av arbeidsmaur til mange slags formål 385
«Hunger og bark legger meg i min grav» 388
Sykdommer – helst for fattigfolk? 392
Et gammeldags, uforanderlig jordbruk 396
Med sølvskje i munnen 403
Et pust av England 414
For Norge, kjempers fødeland 419
Finnes det en norsk egenart? 421
KJØNN, FORNUFT OG KUNNSKAP 426
Andreas Chrysties tre ekteskap 426
Claus Fastings historie 428

REGISTER

- Adami, Vilads Nielsen 225
 Adeler, Fredrik 507f, 511
 Agata (helgen) 137
 Agnes (datter av Håkon V Magnusson) 93
 Agnes (helgen) 137
 Aksel (sønn av Olav Nilsson) 81
 Albrecht av Mecklenburg 61, 101
 Algotsson, Knut 60
 Alver, Bente 32
 Anders fra Norderhov 180
 Andersen, Johannes 339
 Andersen, Maritte 311
 Andersen, Oluf 324
 Anker, Bernt 377, 403, 404 (ill.), 405ff, 480, 499, 514
 Anker, Carsten 499
 Anker, Peder 410ff
 Anna (Jomfru Marias mor) 35f
 Anna Katrine (dronning) 221, 236
 Arbo, Peter Nicolai 27 (ill.)
 Arbuthnot, John 418
 Ariés, Philippe 464
 Aristoteles 436
 Arne (erkebiskop i Nidaros) 23, 28
 Arnfinn (kannik) 23
 Ascheberg, Rutger von 287
 Aslaksson, Øystein 97
 Astrup, Nikolai 472
 Axel (bonde) 384
 Baardsen, Kvive 335ff
 Bacon, Francis 323
 Bagge, Stig 183f
 Bang (biskop) 346
 Barrow, Isaac 416
 Barts kjær, Hans 124ff
 Bay, Jens 240
 Beham, Hans Sebald 157 (ill.)
 Bellman, Carl Michael 394
 Benedictow, Ole Jørgen 23, 211
 Berg, Jens Andersen 452
 Berge, Aasmund 145f, 150
 Berge, Rikard 138
 Bernhard av Clairvaux 137
Beskrivelse over Sillejords prestegjeld 444
 Beyer, Absalon Pederssøn 42, 127, 141ff, 190f
 Bibelen 417
 Biendorp, Claws 88
 Bilhamer, Joost Janssen 234
 Bille, Claus 158, 160
 Birgitta Knutsdatter 99
 Birgitta, den hellige 35f, 60f
 Birgitte Edisdatter 312
biskop Øysteins jordebok 172
 Biørnson, Bjørn 324ff
 Bjelke, Christian 285
 Bjelke, Jørgen 239, 241f
 Bjørdal, Iver 319
 Bjørdal, Johannes 316f
 Bjørdal, Marit 316ff
 Bjørnsen, Oluf 443
 Blancke, Martin 88
 Blanka fra Namur (dronning) 21, 29
 Bloch, Jens 343, 345
 Blommis, Anders 309
 Bluhme, Johannes Bartholomæus 462
 Bohse, Andres 354ff
 Bonde, Karl Knutsson 107
 Boris Godunov (tsar) 329
 Boris og Gleb (fyrster) 330
 Brahe, Tyge 178
 Brandal, Magdalena Jørgensdatter 291f, 296
 Brandal, Peder 291, 296
 Brandt, Olav 97
 Brass, Laurits 311
 Bratt, Oluf 243
 Brede, K. F. von 413 (ill.)
Breviarium Nidrosiense 167
 Bruin, Johan Nordahl 422 (ill.), 423
 Bruun, Poul Kristian 349ff, 365ff
 Bryske, Antonius 158
 Brøgger, Jan 149
 Brønsdorf, Kristian 505
 Buch, Leopold von 407 (ill.), 416
 Bugge, Sophus 132
 Bull, Edvard 233
 Bull, Jacob Breda 351
 Burg, Herman Thiessen van der 351
 Burgkmair, Hans 17 (ill.)
 Busch, Daniel 401
 Børgerssøn, Oluf 180f
 Castberg, Tyge Nilsen 295
 Cecilia (helgen) 137
 Cecilie (søster til Håkon Sigurdsson) 99
 Christensen, Anders 311
 Christoffer (bror til Margrete) 60
 Chrystie, Andreas 426ff

- Clarke, Edward Daniel 392, 410ff
 Classen, Johan Fredrik 497f, 502
 Classen, Magdalene Marie 497, 503
 Claudius Gallus 142
 Clemens VI (pave) 34
 Collett, Camilla 515
 Collett, James 406, 415 (ill.)
 Collett, John 413 (ill.)
 Cornelisz, Gerrit 185 (ill.)
 Dahl, Andreas 505ff, 512
 Dass, Petter 263f, 323
 Deichman, Bartholomæus 504
 Delumeau, Jean 189, 306
 Den flygende hollender 493
Den norske Dictionarium eller Glosebog 293
Den politiske Kandestøber 455
 Descartes, René 323
 Deutsch, Hans Rudolf 201 (ill.)
 Dietrichson, Frederik 508ff
Directorium vitæ nobilium 40
 Dons, Sara 454
 Doordt, Jacob van 230 (ill.)
 Dorothe Engelbretsdatter 475, 476 (ill.), 477ff
 Dorthe (kona til Vardø-Hans) 314
Draumkvedet 168, 169 (ill.), 170f, 177, 389
 Duerr, Hans Peter 128
 Dunker, Conradine 403ff, 428, 430, 434, 437, 515
 Dürer, Albrecht 190
 Duun, Olav 469
 Dyveke (datter av Sigbrit Willums; Kristian IVs elskerinne) 108ff
 Eckersberg, Johan Fredrik 331 (ill.)
 Eeg, Dorteia Elisabeth 427f
 Einarsson, Pål 52
 Eiriksson, Pål 52
 Elias, Norbert 128f, 458
 Eliassen, Jørgen 427f
 Elisabeth av Habsburg 110, 112
 Else Knutsdatter 309f
 Engelbrektsson, Engelbrekt 106
 Engelbrektsson, Olav 161, 166
 Erik (sønn av Magnus Eriksson) 29
 Erik av Pommern 100, 102ff
 Eriksson, Jon 260f
 Erlandsen, Peder 192
 Erlend (høvedsmann på Tønsberghus) 80
 Erlendsson, Hauk 52
 Estensen, Giert 269
 Eufemia Clausdatter 124ff
 Falch, Johan 345
 Falk, Jens Jensen 483
 Fasting, Claus 422 (ill.), 428, 429 (ill.), 430ff
 Faye, Anders 30
 Feddersen, Ditlevine 408
 Feddersen, Nicolai 452f
 Fett, Harry 84f
 Filianus, Anders Larsen 344
 Finne, A. F. 505
 Finnsson, Ogmund 64f, 93ff, 99
 Flint, Cornelis 234
Forsøk på Norges naturlige historie 421
 Francke, August Hermann 459
 Fredrik I 161, 164
 Fredrik II (keiser) 224
 Fredrik III 216, 247f
 Fredrik IV 459
 Fredrik V 497
 Fredrik VI 424, 461 (ill.), 506
 Fredrik Vs sjøkrigsartikkel 357, 360
 Fredriksen, Christian 218
 Freundt, Nicolaus de 218, 225
 Freymann, Catharina Maria 460, 462
 Friedlieb, Alexander Hammond 454
 Friis, Jens 402
 Friis, Jesper 172
 Friis, Peder Clausson 144, 422
 Frøysok, Bjørn 397 (ill.)
Fyrsten 114
Fårebrevet 50
 Gabel, von (stattholder) 216
 Galenos 436
Gamal-norsk homiliebok 135
Gamalt or Sætesdal 146ff
 Geble (biskop i Bergen) 191
 Geirlaugsson, Jon 52
 Gjellebøl, Reiart 399, 439
 Gjerde, Ragnhild Ivarsdatter 291
 Glad, Anna 178
 Glaser, Hans 155
Gnieren 455
 Gregor av Tours 446 (ill.)
 Grett, Klein 88
 Grue, Iver 383f
 Gruetua, Hans Monsen 383f
 Gude, Hans 486 (ill.)
Gulatingssloven 150f
 Gunnarsson, Holte 92
 Gunnel Amundsatter 312
 Gunnerus, Johan Ernst 421f
 Gustav Adolf (svensk konge) 223, 239
 Gustav Vasa 324
 Gyldenløve, Ulrik Fredrik 281, 284f, 351, 352, 499
 Gyllenstierna, Kristina 113
 Hagen, Hans 513
 Hagerup, Eiler 346
 Hallvardsson, Rolv 184, 186f
 Halvorsen, Thorkild 243
 Hamborgøen, Anders Madsen 496
 Hamborgøen, Else Sofie Nilsdatter 484, 510, 516
 Hamburg byrett (håndskrift) 73 (ill.)
 Hammer, C. J. 511
 Hansen, Jacob 384
 Hansen, Jens 338
 Hansen, Mette Elisabeth 426f
 Hansen, Peder 466ff
 Hansson, Hans 125ff
 Hanssøn, Peder 157f, 160

REGISTER

- Hansøn, Jørgen 113
Hardenbeck, Ambrosius 475, 478
Harding, Gerlach 88
Hasund, Sigvald 50
Havtoresson, Jon 97f
Havtoresson, Sigurd 63, 92f, 98f
Heggteveit, Gunleik 465
Heggteveit, Sveinung 465
Heiberg, Peter Andreas 380
Heidmann, Frederik 270
Heilagra manna sögur 134
Heine, Lammé 228f
Helgeson, Anund 466
Helmfeldt, Simon 283
Helvig (dronning av Danmark) 60
Henrik (biskop i Grønland) 97
Henrik (prest i Jølster) 174
Henrik av Gangvik 305
Henrik Hollender 88
Henriksen, Bertel 310
Henriksson, Henrik 90, 92f, 97
Henriksson, Robert 126f
Henriksson, Vinald 93, 97
Hermansen, Hans 180f
Hermansen, Judith 180
Hermione 431
Hermoder (tidsskrift) 424
Hersleb, Peder 448, 462
Hertzberg, Niels 401
Hess, Andreas 312
Hielm, Jonas Anton 480, 481 (ill.), 482f, 516
Historien av Danmark, Norge og Holsten 424
Hjelme, Karen Monsdotter 291
Hjort, Hans Andreas 396ff
Holberg, Ludvig 323, 406, 416, 436, 455, 456 (ill.), 457f
Hole, Anders Lauritsen 318
Holm, Jens 309
Holmgeirsson, Ulf 99
Horn, Arne 52
Hosenfelder, Heinrich Christian Friedrich 415 (ill.)
Hoskold (biskop i Stavanger) 167
Hovdhaugen, Einar 385
Huitfeldt, Arild 109f
Huitfeldt, Iver 352f, 355
Huitfeldt, Peder 109
Huizinga, Johan 40
Håkon (sønn av Knut Porse) 21, 29
Håkon (sønn av Magnus Eriksson) 29
Håkon notarius 20
Håkon V Magnusson 20, 91, 97, 100
Håkon VI Magnusson 61, 62 (ill.), 65, 71, 74f, 78, 90ff
Håvamål 147
Ikring mannadauen 50
Ingebjørg (dronning) 20, 29
Ingebjørg (g.m. Sigurd Havtoresson) 98
Ingebjørg Munansdatter 20ff
Ingeborg (datter til Kristoffer) 260f
Ingeborg (datter til Valdemar Atterdag) 100
Ingeborg fra Makkaur 314
Ingeborg Kjellsdotter 172f
Ingrid i Lerrisfjord 339
Isaacs, Peter 219 (ill.)
Isachsen, Daniel 376
islandsk skriftemål fra 1400-tallet 38ff
Jacob N. 301
Jacobsen, Anders 302
Jacobsen, Jens 336
Jakobsen, Anders 243
Jemt, Willum 301
Jenssen, Søren 311
Jenssøn, Christen 293
Johansen, Anders 309
Johansen, Lars 384
jomfruspeil (skrift) 138f
Jon Skarpretter 314
Jones, Ernest 306
Jonsen, Niels 335f, 338
Jonsson, Hallvard 93
Jonsson, Havtore 93
Jonsson, Håkon 97f, 100
Jonsson, Ulv 98ff
Jordan, William Chester 48
Josephsen, Mickel 339
Jostedalsrypa (sagn) 29ff
Judith 180
Juel, Jens 235
Juel, jomfru (på Vestby) 437
Juel, madam 422 (ill.)
Juvikfolke 469
Jønsens, Lisbeth Rasmus 305
Kaasbøl, Jens 406
Karen (datter til P. J. Sommerud) 403, 405, 408
Karen Edisdatter 301ff, 310f, 313
Karen Jonsdatter 311
Karen Tostensdatter 443
Karl XI 283, 287f
Karl XII 353f, 387 (ill.)
Katarina (fostersøster til Margrete) 60
Katarina (g.m. Ogmund Finnsson) 99
Katherina av Alexandria, (helgen) 133f
Kepler, Johan 323
Ketilsson, Erik 99
Kirchof, Anne Katrine 427
Kirsten Nielsdatter 312
Kirsten Søfrensdatter 307ff, 313
Kittelsen, Nils 483
Kittelsen, Theodor 33 (ill.), 46 (ill.)
Kivle, Tone 132
Knag, Niels 330
Knudsen, Jens og Lisbeth 381ff, 385
Knudtzen, Niels 338f
Knut (sønn av Knut Porse) 21, 29
Kongelig Allene Privileg. Throndhiems Adresse-Contours Efterretninger 453f
Kongeloven 279
Kongespeilet 69, 118, 119 (ill.)
Kotzebue, August von 406

- Krakesson, Trond 29
 Kristensen, Børre 391
 Kristian (hertug) 161
 Kristian (sønn av kristian IV) 229
 Kristian I av Oldenburg 107
 Kristian II 108ff, 111 (ill.), 112ff, 160
 Kristian III 155ff, 161, 162 (ill.), 163, 166
Kristian IIIs danske bibel 174, 175 (ill.)
 Kristian IV 172, 188, 199, 216, 218, 219
 (ill.), 220ff, 233 (ill.), 234ff, 273, 327
Kristian IVs lov 217
 Kristian V 283, 287f, 364
 Kristian Vs norske lover 274, 281, 282,
 295, 450f, 492
 Kristian Vs skipsartikkelbrev 360
 Kristian VI 372, 455, 459, 460, 462
 Kristine (g.m. Hannibal Sehested) 276 (ill.)
 Kristine Kristensdatter 482
 Kristoffer (bonde) 260f
 Kristoffer av Bayern 106f
 Kruckov, Christenze 228
 Kruse, Enevold 236f
 Kyhn (fogd) 383
 Kyrvestad, Kjetill 148f
 Lang, Gunnar 183f
 Lange, Nils 277
 Langlo, Peder 290, 292
 Laquer, Thomas 436
 Larsen, Nils 390
 Lasse og Olle 340
 Laurits Kven 335
 Laurits og Eufemia 317f
 Laurits skredder 181
 Lauvrak, Halvor 376
 le Goff, Jacques 169
 Leem, Knud 326 (ill.), 337 (ill.), 345f
 Leuch, Mathia 408f
 Lillienkiöld, Hans 296, 305, 342 (ill.)
 Lindenov, Laurits 297
 Lindschöld (greve) 387 (ill.)
 Lofthus, Kristian 480ff, 500f, 504ff
 Lorentzen, Bernt 89
 Lucas (sønn av Dorothe Engelbretsdatter)
 476
 Lucia (helgen) 137
 Ludvig XIV 410
 Ludvig XVI 453
 Lumholz (biskop) 428
 Lund, Morten 344ff
 Lunge, Vincent 163
 Løvenhjelm (generalmajor) 285f
 Løvenskiöld, Severin 499
 Machiavelli 114
 Magnus Eriksson (norsk og svensk konge)
 20, 29, 36, 61, 102
 Magnus Lagabøte 71
Magnus Lagabøtes landslov 139, 246
Magnus Lagabøtes nyere bylov 468
 Makfarson, Anne Rikardsdatter 124ff
 Makfarson, Dankvart 124ff
 Mallings, Ove 424
 Mardorf, Melchior 155f
 Margaretha den hellige 44
 Margrete (den hellige/falsk kongsdatter) 35
 Margrete (dronning) 28, 58, 59 (ill.), 60f,
 62 (ill.), 63, 65, 90ff
 Margrete Eilifsdatter 98
 Maria, Jomfru 16, 34, 37, 83 (ill.), 84,
 137, 172f, 447
 Marie (g.m. Fredrik VI) 461 (ill.)
 Marselis, Selius 240
 Marsvin, Jørgen 166
 Marte Olsdatter 310
 Martinsson, Jon 99
 Massøe (sorenskriver) 442
 Maxentius (keiser) 133f
 Meyer, Claus 338
 Meyer, Gerdt 263
 Meyer, Henrik 309
 Meyer, Ove Gjerløw 422
 Michiele, Christofalo og Nicolo di 120ff
 Mikkelsen, Hans (huslærer) 110
 Mikkelsen, Hans (Malmös borgermester)
 222
Minerva (dansk tidsskrift) 514
Missale Nidrosiense 167
 Moe, Moltke 467
 Mogens (biskop i Hamar) 155
 Mogens, mester 304
 Mogensen, Peder 319
 Moldenhawer, herr 437
 Molière 455
 Mons fra Juoksengi 324
 Morian, Henrik 245
 Mule, Hans 113
 Munk, Kirsten 185, 229, 230 (ill.)
 Munk, Ludvig 184, 185 (ill.), 186ff
 Munthe, Gerhard 169 (ill.)
 Mykland, Knut 241
 Mæreta (fostermor til dronning Margrete)
 59f
 Møhlen, Jørgen Thor 261ff, 297
 Møller, Andreas 292ff
Nakenhet og skam 128f
 Nansen, Hans 279
 Nedkvitne, Arnved 270
 Newton, Isaac 414
 Nielsen, Søren 301
 Nielsens, Anne Morten 305
 Nielsson, Jens (biskop i Oslo) 144, 176ff,
 179 (ill.), 180ff
 Nikolas, (helgen) 16
 Nikolasson, Harald 29
 Nils Skreddar 183f
 Nilsen, Abraham (i Håp) 302, 305
 Nilsson, Olav 80ff
Norske Folke-Sagn 30
Norske Intelligents-Sedler 416, 453, 516
 Næss, Hans Eyvind 313
 Odd på Habbarstad 25f
 Ode i Børrekier 243
 Ogier, Charles d' 130

REGISTER

- Ogmundsson, Ivar 29
 Olaus Magnus (svensk erkebiskop) 129f,
 191, 209 (ill.), 320 (ill.), 335
 Olav (biskop) 36
 Olav (sønn av Margrete og Håkon VI Mag-
 nussøn) 91, 92, 94f, 98
Olav og Kari (folkeviser) 298
 Olsen, Elluf 310
 Olsen, Johannes 301f, 304, 306
 Olsen, Kristoffer 390
 Olsen, O. 381
 Olson, Rasmus og Inger 251ff
 Olsson, Nils 188
 Omenås, Anne Olufsdatter 289ff
 Orse, Johan 225
 Ortelius, Abraham 117 (ill.)
 Oxe, Torben 108f, 112
 Oxenstierna, Axel von 223, 239
 Parsberg, Oluf 271f
 Pauelsen, E. 246 (ill.)
 Paul (tsar) 380
 Paulsen, Henrik 384
 Paus, Nikolas 29
 Pavels, Claus 392
 Peder (fra Trøgstad) 389f
 Pedersen, Anders 312
 Pedersen, Christen 270
 Pedersen, Johan 297, 299
 Pedersen, Rasmus 326
 Pedersen, Rick 326
 Per Påstrang 390f
 Person, Oluf 324
Pesta 31, 33 (ill.)
 Petersen, Frederik 411 (ill.)
 Peterson, Matthias Conrad 453ff
 Peterssen, Eilif 108, 112, 422 (ill.)
 Pewe, Get 88
 Piper, Hans 142
 Plogpenning, Nikolas 19ff, 29
 Pontoppidan, Erik 420, 449, 462, 473
 Porse, Knut 21, 29
 Pram, Christen 514
Provinzialbladet (tidsskrift) 429 (ill.), 435
 Querini, Pietro 116ff, 123f, 149
 Racine, Jean 406
 Randers, Anne Christensdatter 293
 Ranil Jonsdotter 304
 Rasmussen, Anders 301f, 309
 Rasmussen, Saxe 290
 Reichwein, Georg von 241
Reise durch Skandinavien 416
 Rem, Nils Lauritsen 283ff, 295f
 Resen (biskop) 227
 Richardson, Samuel 414
 Ringdalen, Bjørn 243
 Rod, Tord 158
 Rohde, Alette Sophie 430ff, 437ff
 Rohde, Henrikka 428, 430ff
 Rosenberg, Henrik 309
 Rosenkranz, Erik 125 (ill.)
 Rosenpalm, A. 349, 352, 361
 Rygnestad, Aasmund 145
 Rød, Hans 187
 Rømer, Otte Svalessøn 99
 Saksessøn, Ogmund 29
 Salomon (biskop i Oslo) 28, 41
 Salvesen, Aanon 511ff
Sandhed til Gudfryktighed 449
 Sandnes, Jørn 189
 Sarfe (same) 338f
 Schiller, Friedrich von 406
 Schnore, Peter 388
 Scholeus, Hieronimus 125 (ill.)
 Schumacher, Peder 279
 Schwach, Conrad Samuel 452f
 Schweigaard, Anton Martin 215
 Schøning, Gerhard 393, 422f, 439
 Schønnebol, Mandrup 321f
 Scythe, N. 505f
 Sebastian, (helgen) 36
 Sehested, Hannibal 239f, 247f, 258, 275,
 276 (ill.), 277f
Seminarium Lapponicum 346
 Signe Tollefsdatter 444
 Sigurd (biskop i Hamar) 97
 Sigurdsson, Håkon 98ff
 Sivers, Gerhard 352
 Sjursen, Niels 344
 Skar, Johannes 145f, 148, 473
 Skeel, Otte Ottesen 278
 Skotte, Jørgen 88
 Skram, Peder 158
 Smid, Hans 79
 Smidsson, Gerd 29
 Smith, Hans 496f, 501ff
Snorres kongesagaer 423
 Sofie Magdalene (g.m. Kristian VI) 455,
 459
 Sohm, Johan 88
 Solve Nilsdatter 312
 Sommerud, Peder Jacobsen 403
Speculum Boerale 342
Speculum Virginum (skrift) 138f
 Spener, Philipp Jakob 459
 Stadheim, Anders Rasmussen 318f
 Steenswinkel, Hans 234
 Stenbock, Gustav 286
 Stenersen, Ole 444
 Stenersen, Thomas 484
 Stevensen, Kristian 258
*Store og gode handlinger av danske, norske og
 holstenere* 424
 Straten, van 493
 Struensee, Johann Friedrich 419
 Strøm, Hans 420
 Strömberg, Johan Peter 407
 Stub, Kjeld 343
 Sture, Sten 113
 Suerin, Grott 88
 Suhm, Peter Fredrik 422, 424
 Svane, Hans 279
 Svaning, Hans 109

HISTORIEN OM NORGE

- Svartedauen* 33
 Svenning 243
svensk mirakelsamling 37
 Sverre Sigurdsson (norsk konge) 79
 Synnøve Olsdatter 311f
 Søverin Skriver 158
 Tank, Carsten 437
 Targjerd Kittelsdatter 483f
 Thorborg (amme) 434
 Tidemand, Adolph 446 (ill.), 471 (ill.)
Til min Gyldenlak (dikt) 467
 Tilly (feltherre) 223
Tora liti (folkeviser) 135f
 Tordenskiold, Peter Wessel 352f
 Toresson, Greip 29
Torgjus-døtrene (viser) 135
 Torleiv (biskop) 81
 Tosten og Niels 338f
 Trifon (munk) 330
 Trine (g.m. Oluff Øresen) 336, 338
 Trolle, Gustav 113f
 Trosner, Niels 355, 358, 359 (ill.), 360, 361 (ill.), 364
trykkefrihetsforordningen av 1790 380
 Tullin, Christian Braunmann 408ff
 Tveite, Svein 213f
 Tyrholm, Thomas 432ff, 438
 Ulrik (bror av Kristian IV) 220
 Uppdal, Kristofer 500
 Uppstad, Bjørguv 146f
 Urnes, Eilif 443
 Valdemar Atterdag 60, 65, 74, 93ff
 Valkendorf, Erik 113
 Vangensteen, J. J. 516
 Vartislav av Pommern (hertug) og Marie 100
 Vasa, Gustav 115
 Vauer, Vitus 368
 Vendelbo, Jens 334f, 338
 Vibe, Peder 272
 Vidkunnsen, Erling 98
 Voltaire 406
 Waghenar, Lucas 366 (ill.)
 Wendel (heks) 314f
 Wergeland, Henrik 467
 Wessel, Johan Herman 418, 422 (ill.)
 Westen, Thomas von 343ff
 Wibe, Johan 422 (ill.)
 Wille, Hans Jacob 420, 444, 465f
 Willums, Sigbrit 110, 111 (ill.)
 Willumsen, Liv Helene 306
 Wilse, Jacob Nicolaj 412, 420, 424
 Wishman, Erik 271
 Wollstonecraft, Mary 418
 Zartmann, Kristian 111 (ill.)
 Zevsler, Ambrosius 155f
 Øresen, Oluff 336, 338
 Østby, Leif 85
 Österberg, Eva 261
 Øystein (biskop) 145
 Øyvindsson, Eirik 25
 Aalholm, O. A. 504
 Aall, Jacob 499, 503
 Aamodt, Ulrik 515
 Åsa (g.m. Eirik Øyvindsson) 25